

PODZIAŁ TERYTORIALNY ŚWIATA

1. Państwem nazywamy określoną jednostkę posiadającą własne terytorium ograniczone granicami państwowymi, zamieszkiwaną przez ludność i posiadającą suwerenną władzę państwową.
2. Czyli możemy wyróżnić 3 wyznaczniki państwowości:
 - ludność o wspólnych losach dziejowych odczuwającą jakąś więź
 - terytorium, na którym ta ludność zamieszkuje
 - suwerenną władzę państwową
3. Czy te czynniki naprawdę decydują o tym, że jakieś państwo istnieje na mapie? Okazuje się, że to zależy
 - a) może istnieć taka sytuacja, że wszystkie elementy państwowości są zachowane a mimo to państwo nie ma prawa bytu np. Czeczenia. Okazuje się, że jest jeszcze jeden element, który we współczesnych czasach odgrywa bardzo ważną rolę – jest to uznanie przez inne państwa. Innym przykładem może być ogłoszenie przez 3 Amerykanów Republiki Minerwa na jednej z wysepek Pacyfiku (z trzyosobowym rządem i trzyosobową ludnością...).
 - b) Może być również tak, że któryś z podstawowych wyznaczników państwowości nie jest zachowany a mimo to państwo istnieje np. Polska w czasie II wojny światowej (bez terytorium), Polska po II wojnie (bez suwerennej władzy), małe wyspy na Pacyfiku opuszczone wskutek jakiegoś kataklizmu. Widać więc, że jest to definicja dosyć płynna.
4. Obecnie na świecie jest około 197 niepodległych państw.
5. Terytorium państwa:
 - a) obszar lądowy ograniczony granicami państwowymi (naturalnymi np. góry, rzeki lub sztucznymi np. wzdłuż równoleżników, czy południków – wystarczy popatrzeć na pn granicę Polski albo na granice państw afrykańskich). Wszystko co znajduje się w obrębie granic podlega władzom ustawodawczym, wykonawczym i sądowiczym państwa. W głąb Ziemi do państwa należy wszystko co znajduje się do możliwości technologicznych państwa (*tak głęboko jak możemy się dokopać*)
 - b) wody wewnętrzne, takie jak zalewy i zatoki (zatoki tylko jeżeli ich rozpiętość nie przekracza 24 mil morskich np. Zatoka Pucka, chyba że są to zatoki historyczne np. Morze Białe – przez wieki należało do Rosji i nikt nie rości sobie do niego praw
 - c) przylegający do wybrzeża pas mórz terytorialnych, ustalony na Konwencji Praw Morza (Genewa 1982) na 12 mil morskich (1 mila morska = 1852 metry). Na tym terytorium państwo pełni niepodzielną władzę, reguluje sprawy związane z żeglugą, rybołówstwem, bezpieczeństwem państwa, ochroną środowiska. Statkom innych państw przysługuje prawo nieszkodliwego przepływu. Podlegają one jurysdykcji administracyjnej, karnej i cywilnej państwa nadbrzeżnego
 - d) przestrzeń powietrzna nad terytorium lądowym i morskim
 - e) pokłady statków i samolotów, pływających i latających pod banderą danego państwa.
6. Pod tym pojęciem na świecie jest 197 (?) państw (wg moich obliczeń jeżeli uznamy Tajwan za niepodległe państwo. W innym wypadku 196)
W Europie – 43, w Azji – 48, w Afryce – 54 (uznając Saharę Zachodnią), w Ameryce Pd – 12, w Ameryce Pn i Środkowej – 24 oraz w Oceanii – 16
7. Każde państwo spełnia funkcje:
 - a) wewnętrzne: działalność administracyjna, gospodarcza, kulturalna i wychowawcza. Ważnym elementem tej funkcji jest zachowanie porządku – zajmują się tym takie organy jak: wojsko, policja, wymiar sprawiedliwości

- b) zewnętrzne: polegają na organizowaniu stosunków z innymi państwami oraz obroną państwa na wypadek agresji z zewnątrz. Pełnieniem tej funkcji zajmują się przede wszystkim służby dyplomatyczne oraz wojsko.
8. Państwa na świecie są zróżnicowane przede wszystkim pod względem wielkości. Ponad 54% powierzchni świata zajmuje 10 państw. Są to: Rosja, Kanada, Chiny, USA, Brazylia, Australia, Indie, Argentyna, Kazachstan i Sudan
9. Do najmniejszych państw świata zaliczamy: Watykan (44 ha), Monako (1,6km²), Nauru, Tuvalu, San Marino, Liechtenstein. Należy pamiętać, że małe państwa mają duże problemy z dużymi sąsiadami muszą więc szukać jakichś rozwiązań. Przykładem jest San Marino, które do tego jest enklawą – w 1862 roku podpisało unię celną i traktat o współpracy z Włochami.
10. W tematyce terytorium państwa nie należy zapominać o enklawach – jest to terytorium państwa lub jego część ze wszystkich stron otoczona przez terytorium lądowe innego państwa. Najlepszymi przykładami enklawy są: San Marino, Watykan. Ze swojej strony dodałabym jeszcze: Alaskę, Obwód Kaliningradzki. Należy zwrócić uwagę, że sprawowanie rządów w tych oderwanych jednostkach jest utrudnione, czego najlepszym dowodem są ostatnie problemy Obwodu Kaliningradzkiego.
11. Podział polityczny mórz i oceanów:
Obszary morskie dzielimy na:
- wody terytorialne danego państwa (morskie wody wewnętrzne, czyli zatoki, których rozwarcie nie przekracza 24 mil morskich i zatoki historyczne, oraz morza terytorialne – było przy terytorium państwa
 - morza otwarte – są to wody morskie znajdujące się poza granicami morza terytorialnego. Obowiązującą tu zasadą jest swoboda korzystania z bogactw oraz wolność żeglugi, układania przewodów komunikacyjnych, rurociągów oraz przelotu ponad nimi i badań naukowych. Surowce mineralne, które znajdują się na tym obszarze należą do dziedzictwa ludzkości. Prawdą jest jednak, że każde państwo otrzymało „skrawek” dna – Polska na Pacyfiku. W dalekiej przyszłości nasi potomkowie będą mogli z tej działki wydobywać rudy manganowe, które się tam znajdują.
 - Cieśniny i kanały o znaczeniu międzynarodowym. Na tych akwenach na ogół nie pobiera się opłat za korzystanie z cieśnin (okręty wojenne podlegają odrębnym przepisom). W kanałach: Sueskim (własność Egiptu), Panamskim (własność Panamy) i Kilońskim (Niemcy) obowiązuje wolność żeglugi.
12. Przestrzeń powietrzna, kosmiczna i podział polityczny nieba
- na podstawie traktatu z 1967 roku Kosmos należy do wszystkich państw. Wszystkim państwom wolno go badać i jednakowo (po równi) wykorzystywać. Nie wolno go zawłaszczać (*czyli wszystkie działki na Księżycu czy innych ciałach niebieskich są niezgodne z prawem i jest to bujda*) ani umieszczać tu obiektów mogących zagrażać światu (*czyli Amerykanie przeginali np. ze swoim programem gwiazdnych wojen – cóż prawo silniejszego...*)
 - w kosmosie panuje prawo międzynarodowe, łącznie z Kartą Narodów Zjednoczonych
 - w kosmosie obowiązują 3 zasady:
 - wolności kosmosu – poznawanie i wykorzystywanie kosmosu i ciał niebieskich powinno być dokonywane dla dobra i w interesie wszystkich krajów (np. Stacja kosmiczna Alfa)
 - niezawłaszczalności kosmosu – nie może należeć do żadnego państwa
 - przestrzeń kosmiczna i ciała niebieskie mogą być wykorzystywane wyłącznie do celów pokojowych

- d) przestrzeń powietrzna – znajduje się nad terytorium danego państwa – przelot samolotów innych państw nad tym terenem wymaga umów międzynarodowych. Oczywiście nie dotyczy to silniejszych – USA mają takie samoloty szpiegowskie, które latają na zbyt wysokich pułapach by kraje mogły wyegzekwować swoje prawa, czy je zestrzelić. Podczas lotu samoloty, ich załogi i ładunki podlegają prawu i władzy swojego państwa
- e) z przestrzenią powietrzna jest pewien problem – nie wiadomo gdzie ona się kończy a gdzie zaczyna kosmos. Naukowcy spierają się o to po dziś dzień. Ogólnie mówi się, że przestrzeń ta sięga po górną granicę atmosfery – tzn. gdzie? Przykładem nieporozumień powstających w tej kwestii są państwa okołorównikowe. Wszystkie należą do krajów słabo rozwiniętych gospodarczo – czytaj biednych. Tymczasem wszystkie satelity geostacjonarne rozmieszczone są dokładnie nad równikiem i należą oczywiście do krajów wysoko rozwiniętych. Nic więc dziwnego, że kraje równikowe uważają to za naruszenie ich przestrzeni powietrznej. Niestety nic nie mogą w tej kwestii zrobić. Gdyby podano zasięg przestrzeni powietrznej nie byłoby takich konfliktów.
13. Podział Antarktydy i ziem niczyich
na Konferencji waszyngtońskiej w 1959 roku przedstawiciele 12 państw – uczestników Międzynarodowego Roku Geofizycznego (w tym USA, ZSRR i WB) podpisali układ na mocy którego:
- obszar Antarktydy i Antarktyki może być wykorzystywany wyłącznie do celów pokojowych
 - zakazano zakładania tu baz wojskowych, prób z bronią jądrową
 - ustalono też zasady współpracy międzynarodowej w badaniach na terenie Antarktyki (kilka słów o naszych bazach naukowych)
14. Strefy ekonomiczne – dotyczą one terytoriów wodnych. Konwencja ustaliła szerokość stref ekonomicznych (gł. chodzi o rybołówstwo) na 24 mile morskie poza zasięgiem mórz terytorialnych ale niektóre państwa samowolnie zmieniły ich zasięg do 200 mil morskich i egzekwują twardo swoje prawa na tych akwenach np. USA, Islandia.

Opracowano na podst. "Geografii politycznej" W. Otoka